

TÄHTIEN TARINOITA

To 28.9.2023 klo 18 Kuopion Musiikkikeskus

Kuopion kaupunginorkesteri
Ruut Kiiski, kapellimestari
Jonahan Roskilly, pasuuna

Jaakko Kuusisto (1974–2022): Musiikkia elokuvasta Täällä pohjantähden alla (2009/2011) – viisi musiikillista kohtausta Timo Koivusalon elokuvasta

I Johdanto
II Sota
III Tappio
IV Valkoiset saapuvat
V Armahdus

Dani Howard (s. 1993): Pasuunakonsertto (2021, ek.S)
I Realisation (Tajuaminen)
II Rumination (Pähkäileminen)
III Illumination (Valaistuminen)

Väliaika 20 minuuttia

Elfrida Andrée (1841–1929): Sinfonia nro 2 a-molli (1879)
I Moderato — Allegro agitato
II Andante
III Scherzo: Presto
IV Allegro risoluto

* * * * *

Jaakko Kuusisto kirjoitti lokakuussa 2009 musiikistaan Timo Koivusalon elokuvaan Täällä Pohjantähden alla näin:

”Musiikin säveltäminen elokuvaan on kiinnostavaa puuhaa. Elokuvassa musiikki voi vahvistaa kuvan kertomia tunnelmia, kommentoida niitä ja luoda henkilöhahmoihin vivahteita, joita kuva ei heti kerro.

Kaiken kaikkiaan kirjoitin Täällä Pohjantähden alla -elokuvaan yli 70 minuuttia musiikkia. Timo Koivusalon kanssa löysimme nopeasti yhteisen sävelen, ja sovittun mukaisesti musiikkini yhtenä punaisena lankana on vanha tuttu Kotomaamme-kansansävelmä, jota Timo oli kuunnellut elokuvan teon aikana paljon. Sille pohjalle kirjoitin elokuvan varsinaisen musiikillisen pääaiheen, nopeahkon ja aktiivisen jousiteeman, joka kuullaan ensi kertaa aivan alkumetreillä Jussin rakentaessa torppaansa, sitten erilaisina variantteina läpi elokuvan, ja lopulta melodisena viulusoolona aivan lopussa Aleksin kohtalon selvitessä Elinalle.”

Kaksi vuotta elokuvan valmistumisen jälkeen Kuusisto teki mittavasta elokuvamusiikista viisiosaisen sarjan orkesterille.

Hong Kongissa syntynyt ja kasvanut **Dani Howard** opiskeli Lontoon kuninkaallisessa musiikkikorkeakoulussa. Hän on menestynyt useissa kansainvälisissä sävellyskilpailuissa eri puolilla maailmaa ja on niiden kautta noussut nopeasti kansainväliseen tietoisuuteen. Viime aikoina hänen teoksiaan ovat esittäneet Lontoon ja Birminghamin sinfoniaorkesterit, Hallé-orkesteri, Lontoon kuninkaallinen filharmonia, useat BBC:n orkesterit ja Britten Sinfonia.

Howardin pasuunakonsertto syntyi koronapandemian aikana Palman kaupungissa Mallorcalla. ”Neljän kuukauden täydellinen uppoaminen espanjalaiselle saarelle alkoi muistuttaa Chopinin oleskelua Mallorcalla”, muistelee säveltäjä, joka tuona aikana paneutui kahteen tilaussävellykseen. Pandemia siirsi konserton kantaesitysjankkohtaa kerta toisensa jälkeen, kunnes se lopulta vahvistui toukokuulle 2021. Orkesteri oli Liverpoolin kuninkaallinen filharmonia ja solistina Peter Moore. Teos sai mediassa erinomaisen vastaanoton ja on sittemmin kuultu sekä Lontoon sinfoniaorkesterin että Ulsterin sinfoniaorkesterin ohjelmistoissa.

”Pasuunakonserton säveltäminen oli valtava haaste, sillä se on mittavin siihen asti kirjoittamistani teoksista, myös ensimmäinen konserttoni.” Säveltäjä kertoo tunteneensa hyvin pasuunan laajan ilmaisuskaalan, mutta huolestuneensa solistin kestävyyydestä. ”Puhaltajilla on oltava riittävästi aikaa hengittää. Oli uusi asia joutua pohtimaan, kuinka tällaiseen konserttoon upotetaan pitempiä hengähdystaukoja, jotta teos olisi soitettavissa.”

Konserton ensimmäinen osa *Realisation (Tajuaminen)* on hillitty. Solistille on annettu esitysohjeeksi soittaa ”täysin ympäristöstä välittämättä”. Ajatuksena on elämän eteneminen päivästä päivään ilman, että ihmiset huomaavat omia mahdollisuuksiaan ja tarvettaan loistaa. Teos kulkee kohti suurempaa tietoisuutta ja keskittymistä, mitä kuvaa toisessa osassa *Rumination (Pähkäileminen)* solistin yksin soittama kadenssi. Orkesterin puhaltajat liittyvät solistin seuraan yksi toisensa jälkeen, vasket edellä, puupuhaltimet perässä ja lopulta myös jouset. Kolmas osa *Illumination (Valaistuminen)* on viiden minuutin jakso silkkaa iloa ja innostusta. Tämä osa vaatii solistilta virtuositeettia, ja sen nopeat ja rytmikkäät soolot todella vievät soittimen ääri rajoille.

”Teknisesti teos on solistille erittäin vaativa”, myöntää illan solisti, pasuunataiteilija **Jonathan Roskilly**, joka sai itse valita solistitehtävänsä. ”Pidän uudesta musiikista, joten halusin ohjelmaan nykymusiikkia, joka kokoonpanoltaan sopisi Kuopion orkesterille.” Sopivaa teosta etsiessään hän otti huomioon myös yleisön: ”Tämä teos on kaunista musiikkia.” Roskillyn mukaan konsertto hyödyntää soolosoittimen koko äänialaa ylimmästä alimpaan säveleen, minkä lisäksi soittajan on huolehdittava äänen oopperamaisesta laadusta.

Ruotsalainen säveltäjä ja kapellimestari **Elfrida Andrée** syntyi Gotlannissa Visbyssä ja lähti jo 14-vuotiaana Tukholmaan opiskelemaan urkujen soittoa Kuninkaalliseen musiikkiakatemiaan, josta valmistui poikkeuksellisen nuorena ja nopeasti kaksi vuotta myöhemmin. Opiskelu oli yksityistä, koska muuten ei nainen saanut osallistua opetukseen. Andrée ei tyytynyt yhteen diplomiin, vaan opiskeli seuraavan tutkinnon sävellyksestä. Andrée nimitettiin ensimmäisenä naisena kanttoriksi Ruotsissa, ensin Tukholman pieneen Suomalaiseen kirkkoon ja hieman myöhemmin suuren haun jälkeen Göteborgin tuomiokirkkoon. Saatuaan tiedon tulleen valituksi virkaan, Andrée pyörtyi. Göteborgissa hänellä riitti työtä kirkon piirissä, ja kaupungin seurapiirin salongeissa esitettiin hänen sävellyksiään, mutta Andrée halusi pidemmälle.

Vuonna 1869 hänen ensimmäinen sinfoniansa kantaesitettiin Tukholmassa. Orkesterin miesmuusikot eivät hyväksyneet naisen säveltämää musiikkia ja soittivat säveltäjän mukaan tahallaan väärin. Andrée poistui yleisön joukossa kesken sinfonian finaalin, kun viulut olivat tahdin verran jäljessä muusta orkesterista. Seuraavan esityksen Andrée johti itse Göteborgissa. Tällä kertaa orkesteri oli tehtävänsä tasalla ja sinfoniasta tuli menestys. Käsittämättömällä sitkeydellä Elfrida Andrée jatkoi monipuolista muusikon työtään vastustuksista huolimatta. Hän perusti Göteborgiin musiikkikoulun, jossa toimi rehtorina ja opettajana, hän hoiti kanttorin tehtäviään, toimi kaupungin työväen akatemian populaarikonserttien taiteellisenä johtajana, matkusti ja sävelsi aktiivisesti. Teosluettelossa on ainakin 135 sävellystä, todennäköisesti enemmänkin.

Vuonna 1864 sävelletyn ja suosituksi nousseen konserttialkusoittonsa partituurin lehdelle hän kirjoitti: ”Mendelssohn elää”. Sama merkintä sopisi myös toiseen sinfoniaan, jonka hän sai valmiiksi kesällä 1879. Teos kuitenkin kantaesitettiin vasta 1893 Göteborgin Stora Teaternissa väliaikamusiikkina, ja sen jälkeen yleisön aplodit vaiennettiin – teokseen suhtauduttiin kuin taustamusiikkiin. Se on jäänyt verraten vähälle soitolle, mutta tekee nyt paluutaan konserttien ohjelmistoon.

Ruut Kiiski, kapellimestari

Valmistuttuaan Sibelius-Akatemiasta kirkkomuusikoksi ja kuoronjohtajaksi, kapellimestari Ruut Kiiski jatkoi kapellimestariopintoihin Tukholman kuninkaallisessa musiikkikorkeakoulussa, josta valmistui vuonna 2015. Monipuolisena muusikkona ja lauluinstrumentin kanssa pitkään työskennelleenä Ruut viihtyy oopperamusiikin parissa, mutta hänen vahvuuksiinsa kuuluu myös kiinnostus uuteen ja ennen kuulemattomaan musiikkiin sekä mielenkiintoisten ohjelmakokonaisuuksien suunnitteluun. Kapellimestarivierailuja hän on tehnyt muun muassa Turun filharmoniseen orkesteriin, Malmön sinfoniaorkesteriin ja Orchestre national des Pays de la Loireen. Oopperakapellimestarina hän on toiminut Norrlandsoperanissa ja työskennellyt Göteborgin oopperan orkesterin kanssa. Oopperakapellimestarin tehtävät Jyväskylän Sinfonian kanssa jatkuvat ja joulukuussa 2023 ovat edessä debyytit Tampere Filharmonian ja Radion sinfoniaorkesterin kapellimestarina.

Jonathan Roskilly, pasuuna

Englannin Cheltenhamista kotoisin oleva **Jonathan Roskilly** aloitti työt Kuopion kaupunginorkesterin pasuunan äänenjohtajana vuoden 2022 alussa. Hän on opiskellut pasuunan soittoa Lontoon Guildhall School of Music and Dramassa ja sittemmin Baselin musiikkiakatemiassa. Roskilly asui Sveitsissä kymmenen vuotta ja soitti useiden arvostettujen orkestereiden kuten Basel Sinfoniettan, Klangforum Wienin, Ensemble MusikFabrikin, Contrechampsin, Ensemble Phoenix Baselin ja Collegium Novum Zürichin riveissä. Kun suomalais-englantilaisen perheen muutto Suomeen tuli ajankohtaiseksi, Jonathan Roskilly opiskeli ohjelmointia, koska arveli, että pasunistille tuskin töitä löytyisi – ainakaan helposti. Toisin kävi. Kuopion orkesterissa avautui paikka haettavaksi, ja kaupunki sopi perheen asuinpaikaksi hyvin. ”Suomi on ollut tietoisuudessani oikeastaan aina”, Roskilly kertoo. ”Sibelius on ollut lempisäveltäjäni ja teininä kuuntelin Sonata Arcticaa.” Suomen musiikilliset kansallisaarteet Sibelius ja metallimusiikki olivat hyvä ensituntuma muusikkoperheen tulevaan kotimaahan. ”Kuopio on hyvä yhdistelmä kaupunkia ja luontoa, viihdymme täällä hyvin”, sanoo Kuopion kaupunginorkesterin pasuunan äänenjohtaja Jonathan Roskilly.

© Maisteriviestintää/Hannele Eklund & Minna Lindgren